

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศ ซึ่งปรากฏว่าผลจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1-6 ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ปรากฏว่าการขยายตัวหรือความเจริญเติบโตของประเทศไทย ได้ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาที่สำคัญๆอีกหลายด้านตามมา จึงเป็นอุปสรรคและข้อจำกัดอย่างมากต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในระยะยาว ซึ่งความไม่สมดุลประการหนึ่งดังกล่าวได้แก่ ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มต่างๆเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มครัวเรือนระดับต่างๆ ทั้งในเมืองและชนบทที่มีความแตกต่างกันมาก และเมื่อใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ซึ่งได้เน้นการพัฒนาด้านการกระจายรายได้ และการกระจายผลการพัฒนาสู่ภูมิภาคและชนบท ผลการดำเนินงานก็ปรากฏว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวดีขึ้น และสัดส่วนคนยากจนมีแนวโน้มลดลง แต่อย่างไรก็ตามปัญหาของการกระจายรายได้อาจยังมีปัญหาอยู่ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรจะเป็นกลุ่มอาชีพที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด และยังมีช่องว่างของรายได้ห่างจากกลุ่มอื่นๆมากขึ้น¹

จากการศึกษาการประเมินเส้นความยากจนของประชากรไทยโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร²สรุปผลวิเคราะห์ดังนี้

1. เส้นความยากจนโดยเฉลี่ยของประชากรไทยปี พ.ศ. 2537 อยู่ที่ระดับรายได้ 9,270 บาทต่อคนต่อปี สำหรับความยากจนของประชาชนในเขตเมือง ชนบท และกรุงเทพฯ อยู่ที่ระดับรายได้ 9,884 9,006 และ 11,953 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ

2. เส้นความยากจนโดยเฉลี่ยของประชากรไทยปี พ.ศ. 2538 อยู่ที่ระดับรายได้ 10,061 บาทต่อคนต่อปี สำหรับ ความยากจนของประชาชนในเขตเมือง ชนบท และกรุงเทพฯ อยู่ที่ระดับรายได้ 10,714 9,781 และ 12,642 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ

¹ วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ 32 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2538 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

² เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรฉบับที่ 3/2539 “การประเมินเส้นความยากจนของประชากรไทยและการกำหนดขีดจำกัดค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ”

3. เส้นความยากจนโดยเฉลี่ยของประชากรไทยปี พ.ศ. 2539 อยู่ที่ระดับรายได้ 10,919 บาท ต่อคนต่อปี สำหรับความยากจนของประชาชนในเขตเมือง ทนบท และกรุงเทพฯอยู่ที่ระดับรายได้ 11,613 10,622 และ 13,370 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ

นับได้ว่าคนในชนบทส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรและเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยและยากจนของประเทศ เมื่อเทียบกับผู้มีอาชีพอย่างอื่น ดังนั้นในการพัฒนาประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์นอก จากจะเร่งรัดการพัฒนาทางด้านความเจริญเติบโตของประเทศแล้ว หากยังจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อยก ระดับความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะของกลุ่มประชากรที่มีความยากจนหรือกลุ่มเกษตรกร โดยทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้ของเกษตรกรลดลงให้ใกล้เคียงกับรายได้ผู้มีอาชีพอย่างอื่น

ในการศึกษาถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ประเทศไทยได้ใช้บัญชีรายได้ประชาชาติเป็นเครื่องชี้วัด เพราะบัญชีรายได้ประชาชาติแสดงถึง การดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจมหภาคของประเทศ โดยประกอบไปด้วยรายได้ การผลิต และการใช้จ่าย และเมื่อใน ระบบบัญชีรายได้ประชาชาติได้จำแนกการใช้จ่ายไว้เป็นรายการหนึ่ง ที่นับได้ว่าเป็นความสำคัญ อย่างยิ่ง เพราะว่าโครงสร้างของรายจ่ายจะประกอบด้วยรายจ่ายของภาคเอกชนและรายจ่ายของ ภาครัฐบาล ซึ่งในแต่ละปีจะพบว่าสัดส่วนของรายจ่ายภาคเอกชนจะสูงกว่าภาครัฐบาล รายจ่าย ของภาคเอกชนจึงมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ เพราะเมื่อเอกชนมีการ ใช้จ่ายมากขึ้นย่อมหมายถึงกำลังซื้อในประเทศมีมาก ก็จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัว และเนื่องจากหน่วยครัวเรือนนั้นเป็นหน่วยย่อยของระบบเศรษฐกิจ หรือเป็นส่วนหนึ่งในภาค เอกชน ดังนั้นการใช้จ่ายของครัวเรือนจึงมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพราะการ ดำเนินกิจกรรมของหน่วยครัวเรือน ครัวเรือนจะจัดสรรเงินในการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้ามาบริโภค และ ยังจัดสรรเงินใช้จ่ายในสินค้าหมวดอื่น หรือในการจัดสรรเงินเพื่อการออมหรือการลงทุนด้วย เช่นกัน ดังนั้นในการตัดสินใจใช้จ่ายของครัวเรือนจึงมีความหมายทางเศรษฐกิจ อย่่างไรก็ดีปัจจัย หรือ องค์ประกอบที่สำคัญที่จะสามารถแสดงถึงฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนได้ คือภาวะการ อุปโภคของครัวเรือน ซึ่งภาวะดังกล่าวจะพิจารณาได้จากการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคใน สินค้าแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละประเภทของครัวเรือน ดังนั้น การศึกษาถึงรูปแบบการใช้จ่ายของ ครัวเรือนจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือน อันจะมีผลต่อรูปแบบของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศ

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2537 - 2538 ³พบว่ารายได้โดยเฉลี่ย ของครัวเรือนเกษตรกรจะเท่ากับ 4,746 บาท ในขณะที่มีค่าใช้จ่ายเท่ากับ 5,524 บาทในปี พ.ศ. 2537 และมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 7,244 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ย 6,656 บาทในปี พ.ศ. 2538 แสดงให้เห็นว่า

³ รายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรและผู้ให้แรงงาน ปี 2537-2538 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ว่าครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยสูงขึ้น แบบแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนก็มีการเปลี่ยนแปลงไป เช่นกัน และถ้าพิจารณาแบบแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนจะเห็นได้ว่าประกอบไปด้วย การใช้จ่ายในการบริโภค และรายจ่ายอื่นที่ไม่ใช่การบริโภค โดยเฉพาะครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้จ่ายในการบริโภคที่เป็นรายจ่ายที่เป็นสัดส่วนใหญ่ของครัวเรือน จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปีพ.ศ. 2538 ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศเท่ากับ ร้อยละ 89.6 ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคเท่ากับ ร้อยละ 10.4 ย่อมหมายถึงฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทยยังมีความยากจนอยู่

อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอำเภอที่อยู่ชานเมืองของจังหวัด โดยอยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 15 กม. มีประชากรส่วนหนึ่งที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 71,002 ไร่พืชที่ปลูกส่วนมากได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม และไม้ผล เช่นลำไย ลิ้นจี่ และมีอุตสาหกรรมในครัวเรือนเช่น เครื่องปั้นดินเผา ไม้แกะสลัก และเนื่องจากเป็นอำเภอที่อยู่ใกล้เมืองมีลักษณะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมือง การศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรอำเภอหางดง จะทำให้นำไปเป็นแนวทางหนึ่งในการวางแผนหรือโครงการที่สามารถส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนากลุ่มผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนหนึ่งที่ถือว่าเป็นกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อยของอำเภอได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ถึงแบบแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรอำเภอหางดง ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษา จึงมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่อำเภอหางดง ว่ามีรูปแบบของการใช้จ่ายในครัวเรือนในหมวดสินค้าหรือบริการประเภทใด
2. เพื่อศึกษาว่ารูปแบบของค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรอำเภอหางดงในแต่ละหมวดสินค้า หรือบริการนั้นมีจำนวนมากน้อยเพียงใด มีมูลค่าการใช้จ่ายในหมวดสินค้าหรือบริการในหมวดสินค้านั้นอย่างไร
3. เพื่อศึกษาถึงการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรอำเภอหางดงที่มีรายได้แตกต่างกัน ในการใช้จ่ายในสินค้าหรือบริการในหมวดต่างๆ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงรูปแบบค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรอำเภอหางดง ซึ่งจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจทราบ เพื่อวางแผนงานหรือแนวทางในการจัดทำโครงการและกิจกรรม ที่จะส่งเสริมพัฒนาครัวเรือนเกษตรกรให้ดีขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาจะกำหนดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะในปี พ.ศ. 2539 และจะทำการศึกษาในเรื่องของรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามรายละเอียดดังนี้ คือ

1) การกำหนดแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร คือ รายได้จากภาคเกษตรอันได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และจากรายได้นอกภาคเกษตร เช่น การรับจ้าง ค่าขายการประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน ฯลฯ

2) การกำหนดพื้นที่การศึกษา โดยจะศึกษาในพื้นที่ที่มีครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ ในพื้นที่จำนวน 4 ตำบล คือ ตำบลหารแก้ว ตำบลน้ำแพร่ ตำบลหนองตอง และ ตำบลขุนกง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

1.5 นิยามศัพท์

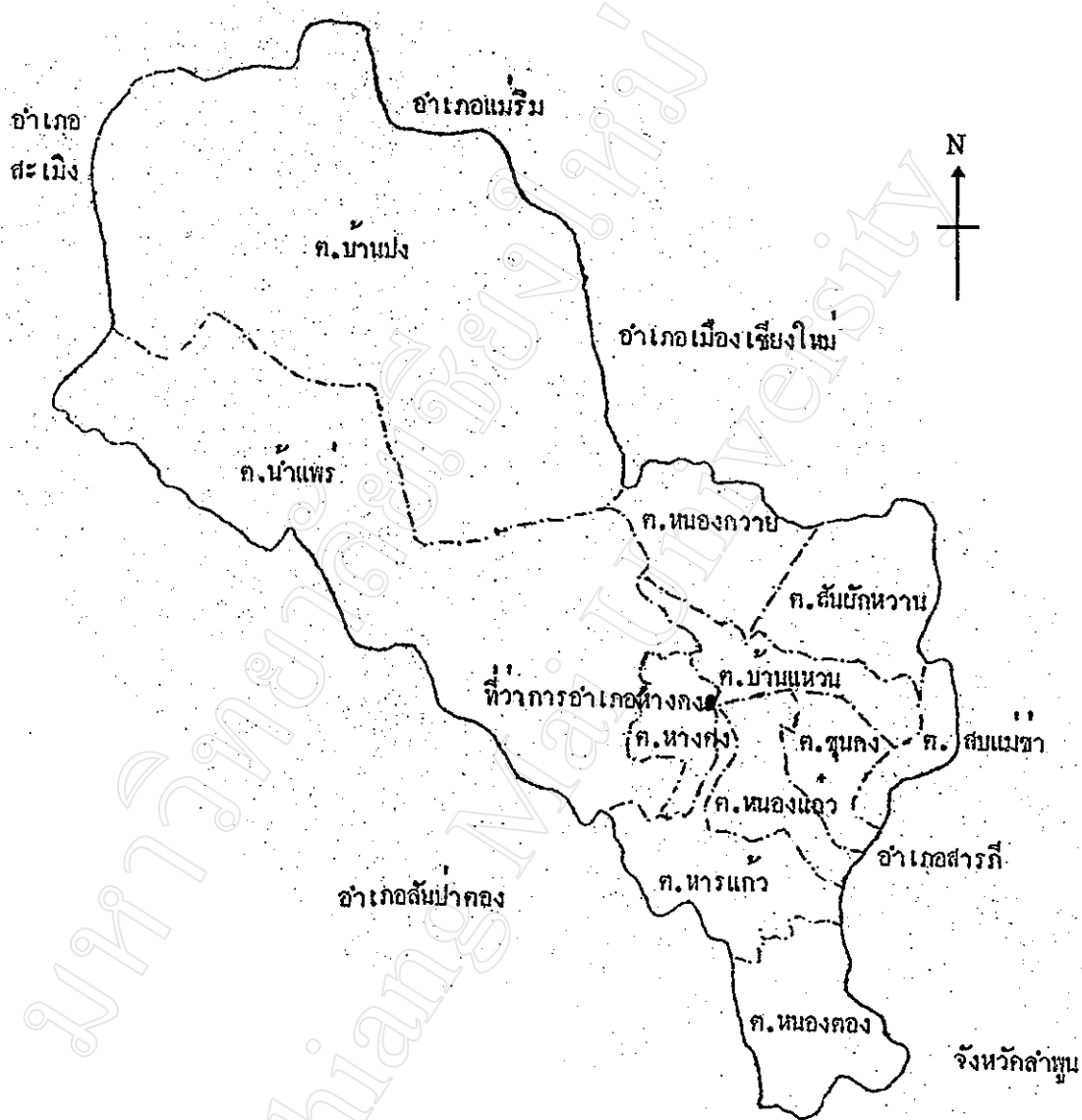
1) ครัวเรือนเกษตรกร หมายถึง บุคคลตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน มีความสัมพันธ์ฉันญาติ กินอยู่และใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร่วมกัน โดยมีบุคคลในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์ ซึ่งไม่ใช้การรับจ้างทางการเกษตร

2) สมาชิกในครัวเรือนหมายถึงบุคคลที่อยู่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน มีการกินอยู่ร่วมกันและใช้จ่ายเพื่ออุปโภคบริโภคร่วมกัน และอยู่ในครัวเรือนที่มีการประกอบอาชีพทางการเกษตร

3) รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินจากการขายผลผลิตทางการเกษตร และรายได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร เช่น รับจ้าง ค่าขาย

4) ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน หมายถึงค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินในการซื้อสินค้าหรือบริการ

แผนที่อำเภอทางดง จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องหมาย	
—	แสดงเส้นเขตอำเภอ
- - - - -	แสดงเขตตำบล
.	แสดงที่ว่าการอำเภอ